

SZOMBAT

**Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
V., Lipót-körút 21. Tel.: 175-47

Előfizetési ára egész évre 20 P.
félévre 10 P. Postatakarék. cseksz. 16760

Tézis, antitézis, szüntézés.

**Nem logikai fejtegetés, csak böjti
levél a szerkesztőhöz.**

Mialatt a tegnapi szombaton a templomban Bileámról olvastak a Tórából, ama Bileámról, akinek ereje — a bölcsek szerint — a szájában lakozott, s aki úgy járt, mint némely ujságíró: áldást volt kénytelen mondani, pedig inkábbátkozodni szeretett volna, Ön, kedves Szerkesztőm meg akart győzni arról, hogy az igazán érdekes és élénk Szombatnak szüksége van az én írásomra is, amely egy felekezeti lapnak a cápáról szóló közleménye kapcsán szóljon különféle felekezeti szörnyállatokról, behemotokról. A bileámi ékes-szólás győzött és én ígéretet tettem, — mint már annyiszor —, de a mostani alkalommal a „leijnolás“-ra figyelve elfelejtettem ismételni magamban az elhárító formulát „böli néder sabbosz“ („ez nem a Szombatnak adott komoly fogadalom“) és így „megfogattam szájam szavaival.“

De milyen szenzációval is szolgálhatnék a szenzációs Szombatnak?! Ez fogas kérdés volna, ha Önök a pesti zsidó életben szereplő nagyváradiak, nem adnának példát arra, miről is kell beszélni. Valahány nagyváradi hallottam, mindjárt valami „Hagada“ citátummal, illetőleg nagyváradi visszaemlékezéssel kezdte. És én is egy „agada“-citátumos reminiszcenciával kezdem, még pedig — Önnek egy kedves nagyváradi reminiszcenciájával.

Emlékszik-e, amikor mint reményteljes ifju Nagyváradon a Talmudnak Bóvó-Meció traktátusát tanulta, ahol a „Haszócher esz hapóalim“ fejezetben el van mondva, hogy Rabbi Jóchanan mennyire haragudott arra, aki az állításait helybenhagyta, ellenben mennyira siratta Rabbi Simon ben Lókist, ki az ő minden egyes kijelentésére 24 ellenvetést tett és ezzel elősegítette a felvetett kérdés-

ben kibontakozó igazságot? Emlékszik-e erre? Nos, én is az Ön nagyváradi emléke értelmében akarok eljárni és mivel tudom, hogy Ön mint egykor Rabbi Jóchanan, nem szereti az Ámen-mondókat, Rabbi Simon ben Lóki szellemében a Szombat legutolsó szenzációs számával szemben, antiszenzációval szolgálok és az érem „másik oldalára“ rávilágítok egy cseppet.

*

„Al Jiszróel veál Rabbonon“. Érdekes dolgokat mond a Szombat legutolsó száma a pesti izraelitákról és a rabbikról. Így pl. a pesti zsidó fiatalság vallásos meghódítására új rabbit akar a Dohányba és Kiss József sírkőavatásával kapcsolatban kifogásolja, hogy a szónokló rabbi elsietett más funkcióra stb.

Hát ez igaz. De a másik oldalról nézve a dolgot az ügy következőképpen fest:

A pesti rabbi éppen funkciói miatt nem szentelheti magát az igazi zsidó lelkipásztorkodásnak, az egyénenkénti apostolkodásnak, az igazi moralizálásnak, a missziós tevékenységnek, mert nem ér reá. Ez talán illuziót fosztó kijelentés, de így van és emberileg érthető. Mert éppúgy, mint a tanár nem azért igyekszik igazgatóvá lenni, mert jobban és lelkesebben akarja oktatni az ifjúságot — ezt plusz órák vállalásával is elérhetné — hanem csupán azért, mert kevesebbet akar tanítani, de viszont nagyobb kényelmet, nagyobb hatalmat és még nagyobb tiszteletdíjat óhajt elérni, azonképpen a vidéki rabbi természetesen nem azért törekszik Pestre, hogy elmélyítse tevékenységét, mert erre vidéken is elég, sőt több alkalom van, hanem azért akar Pestre jönni, mert itt több funkcióra és több honoráriumra van kilátás. Ön azt fogja erre mondani: „Menschliches allzu Menschliches“! De én arra azzal válaszolok: „Ember vagyok én is, semmi emberi nem idegen előttem“ (Homo sum, nil humani a me alienum puto.)

Volt ugyan egy tündöklő kivétel: a megdicsőült emlékü, a világháború után a jelenkori zsidóság vezérévé emelkedett dr. Perez Chajes, aki *bécsi főrabbi* való választásnál kikötötte magának, hogy nem *kötelezhető funkcióra* — de ez a Chajes családnélküli férfiú volt és csak Cion hajadonával volt eljegyezve, örökké tartó ideális szerelemben.

Mivel minden rabbi nem lehet Chajes, a reális élet int attól ezekután, hogy vérmes reményeket tápláljunk egy-egy új rabbihoz, legfeljebb akkor figyelhetnénk rá nagy várakozással, ha fizetéséből akarna megélni és elvből nem vállalna funkciókat, de a pesti zsidóság regenerációja, a mai zsidótlanság, amely részben indolencia, részben vallástalanság, részben tudatlanság, részben gazdasági kétségbeesés, nem oly egyszerű dolog, amely oly könnyen megoldható volna. Ne legyünk tehát igazságtalanok egy-egy új rabbival

szemben és ne fűzzünk hozzá olyan reményeket, amelyeknek bevalósítása nem áll módjában. De viszont nem lehet megrónni a pesti rabbit, ha funkcióra siet. Azt kívánni, hogy a rabbi mondjon le a funkcióról, vagy ne törekedjék a funkciókkal kapcsolatos mellékjövedelmekre tulajdonképpen azonos a hitközség mai üzemi berendezésének a felbontásával, szóval a bolsevizmus egy bizonyos nemével. Ezt pedig mi ketten, én és Ön — mint becsületes nyárs-polgárok nem is óhajtjuk.

*

A Szombat jó szónokot óhajt a Rombach utcai templomba. Jövel, oh Rabbi Simon szelleme és emlékeztess a következőkre:

A körzetek megalkotása legyengítette a Rombach utcai templomot természetesen, nem pedig az egyik rabbi, vagy a másik kántor éneklése. A körzeti templomok közönsége ugyanis nem szorult már rá a Rombach utcára. Mindenütt leeresztett talisz van és bóruch-ot mondanak bóruch helyett. A hitközség annyiszor hirdette, hogy ő maga egészében és teljességében konzervatív, hogy az emberek úgy gondolkodnak, mint egykoron Kórach: A konzervativság teljesen kék taliszába burkolt községnek nincs is szüksége a Rombach-utcai czicziszre. Röviden: Körzeti politikát folytatni és ugyanakkor a Rombach-utcai templomnak mint konzervatív góczpontnak felvirágoztatásáról beszélni nem lehet. A hitközség a Rombach templomban az orthodox vendégek részére legfeljebb fél neolog atrakcióról gondoskodhatik, amilyenben otthon a vidéken, vagy a Kazinczy utcában része nem lehet.

*

Látja, kedves Szombat, ilyen *antitézisekkel* lehetne tele-tüzdelni a Szombatnak egyéb, a felekezeti nagyságokról, a hitközségi életről, a Talmud Tóráról stb.-ről szóló téziseit. De tekintettel arra, hogy állásom gyenge dotációja mellett felesleges fényűzés

Kitűnő minőségű
Hutter szarvas
szappan kóser

Kapható minden fűszer- és festékkeresésben. Gyártja a budapesti orth. hitközség rabbinátusának felügyelete mellett.

Hutter József Szappangyár-Ólajipar
Részvénytársaság

Budapest, VII., Erzsébet-körút 6. szám.
Tel.: J. 261-91, 92, 93, 94.

Orthodox kóser

"GEM'S" ételzsír

a szokott kiváló minőségben minden fűszer, c s e m e g e- és élelmiszeripari cégekben k a p h a t ó

HUTTER JÓZSEF

szappangyár-Ólajipar R. T.

Budapest, VI., Erzsébet körút 6. sz.

Tel.: J. 261-91, 92, 93, 94

volna az ennek nyomán beálló esetleges félreértés felkeltése — be akarom fejezni az orthodoxia tézise és a neologia antitézise közötti ellentétet feloldó egy szüntézissel, azaz *Eppler Sándor* főtitkár, *Sussmann* pesti orth. rabbitól nyert megtisztelő morénu-jával. Ez kétségkívül mindenkinek imponál, mert ez nagy érték és nagy megtiszteltetés.

A Szombat tévesen kommentálja ezt az esetet. Talán csak nem gondolja kedves Szerkesztő komolyan, hogy a pesti orth. rabbi nem áll a „két felekezetiiség“ alapján, azaz, hogy orthodoxia is külön vallás és a neologia is külön felekezet? Chóliló! Ilyet nem is szabad feltételezni!

A rabbi úr ezt a szép gesztust szondázásnak akarta fölhasználni. Megakarta tudni, hogyan fog erre a felekezeti közvélemény reagálni? Örülni fognak-e, kritizálni fogják-e? De ime kiderül, hogy ugyan ilyen a helyzet mint egykor az aranyborjú népénél: „Nem hallatszik a győzelem szava, nem a vereség hangja hanem a bódult dudolás éneke hangzik.“ E bódultság, e közömbösség, a zsidó lelket öldöklő Tóra — lebecsülés ellen küzdenie kell a hivatását átérző zsidó sajtónak, még ha azt is kell tenni némelykor, amit Mózes tett mai nap, Tamusz 17-én; összetörni a kőtáblákat, az aranyborjú körül táncoló nép fejéhez vágni az igazság köveit. De természetesen vigyázni kell, hogy az igazság köveivel saját fejét ne törje be. Kár volna az Ön fejéért, az enyimért is.

Ez utóbbi okból, kedves Szombat mellőzük ez alkalommal rabbi Simon ben Lóki többi 23 ellenvetésének közlését.

Bajtársi szeretettel

Tamusz böjtjén.

DR. RICHTMANN MÓZES.

KIRÁLY GÖZMOSÓDA

Festő- és Vegytisztított t. olvasóink és barátaink szíves figyelmébe ajánljuk. A cég világviszonylatban is elsőrendű berendezése a ruha lehető kiméletét garantálja.

Ü Z L E T E K:

IV., Magyar-u. 3, V., Bálvány-utca 23,
VII., Király-utca 15, VII., Dohány-u. 20.

Gyár: VI. kerület Hajdu-utca 12—14.

Telefonok. Házhoz küldene!

Vidéki képviselők kerestetnek.

Ady Endre egy érdekes levele

Ady Endrének sok hozzám intézett levelét őrzöm. Kerülhet rá még sor, mikor megírom emlékezéseimet Ady Endréről és akkor nyilvánosságra hozom ezen leveleket. A következő irásnak az ad aktualitást, hogy Róna Lajos ismert könyvében felelevenítette a „Pesti Tükör“ emlékét. Ady Endre lenti sorait a PestiTükör főszerkesztőjéhez intézte. Ady Endre soraival protektorként szerepel, aki meleg szívvvel karolja fel egy fiatal kollega ügyét. Ugy vélem, hogy az irodalomtörténeti beccsel bíró levél érdekelni fogja a „Szombat“ olvasóit.

Kedves régi jó Ede,
 kivételesen aján-
 lással is kíséreltem ki-
 rem Töleud Gallovich
 Károly szives fogadá-
 sát. Tüppögő talen-
 dum usziginonal (.po-
 ctával is), bevált, ki-
 próbált. Arant, hogy
 ez a jeles ember he-
 lyet kaphasson a ty-
 nül, melynek alap-
 tóiban vezéreltető a
 lap fog vele jól jár-
 ni is minden hite-
 re is kéréselőjeit vele
 régi öre, vezető
 kivétel

Ady Endre

Budapest jan. 23.

A Status-quo ügy

Halva született csecsemő volt a pesti status-quo alakulat. Rossz, alkalmatlan kezekbe került a vezetés. Számottevő elemek, akik különben elégedetlenek a hitközségi vezetéssel, nem vettek részt a mozgalomban, mert nem akartak a *dr. Nyitrai* kor-elnöksége alatt működő vezetőség mögé sorakozni. Meg is mondtam ezt *Fábián Ferenc* debreceni főjegyzőnek, körülbelül egy év előtt, hogy kár a benzinért, ez a mozgalom ebben a formában a mostani vezetőség alatt nem vezethet célhoz. Volt idő, mikor arról suttogtak, hogy *Dési Géza* áll az alakulat mögött, egyidőben az a hír járta be a hitközség berkeit, hogy *Eisnmann Gyula* az egyik házát bocsátja rendelkezésre az alakulandó status-quo hitközség céljaira. Majd arról beszéltek, hogy egyelőre a csendben haragvó *Ledermann Mór* támasztja alá a mozgalmat és létrejön a pesti harmadik hitközség. Nem vált valóra egyik reménység sem és mi bennfentesek tudtuk, ha lehetséges is, hogy a Kultuszminisztérium elvi jelentőségű határozatot hoz, a *Nyitrai-féle alakulat nem kaphatja meg a működési lehetőséget.*

Ilyen körülmények közt nagy konsternációt okozott a hitközség részéről erősen favorizált és „félhivatalosként” tetszelgő Egyenlőség híradása, fent betűkkel: *Új status-quo Budapestben.* Többek közt az is ki van emelve, hogy „az új budapesti status-quo hitközség már a közei napokban megkezdí működését”. Ez nem felel meg a tényeknek, mert az alapszabályok jóváhagyásáig nem lehet megkezdeni semmiféle működést és az alapszabályokat a mai formációnak nem fogják jóváhagyni. Erről meggyőződhetik az Egyenlőség szerkesztője nagyon kis utánjárással, ha akar.

Nem tudom megérteni, mi célja volt a téves híradásnak, mely nem nélkülözi a meggondolt szándékosságot, de nem is tartozik rám. A hitközségi potentátok vizsgálják meg e kérdést és intézkedjenek, ha jónak látják.

Én szívesen rendelkezésére bocsátom az adatokat az Egyenlőség főszerkesztőjének és meggyőződhetik, hogy a *Nyitrai-féle* mozgalom megvalósulásának tárgyi akadályai vannak, melyeket úgy hívnak „impedimentum publicae honestatis!”

Neiger J.

legelső rituális étterem

Elsőrangú házikoszt házhoz szállítva
2 Pengő. Palesztinai kóser borok
állandóan raktáron.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4.

A szerkesztő póstája.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Sajnálattal értesültem *Tiszántúlinak* a *Szombat* multheti számában közölt leveléből, hogy diszharmónia esett meg *Kiss József*, az örök harmóniák dicsőült mester síremlékének leleplezése alkalmával — éppen az egyházi funkciót végző lelkész részéről.

Jól ismervén a leleplezéshez kiküldött lelkészt, legyen szabad az igazság nevében az ő egyéniségére s eljárására pár szóval világosságot derítenem.

Szó sem lehet arról, hogy ezt a tudományossága révén világviszonylatban is jól ismert kiváló pap nem tudott volna a helyzet magaslatára fölemelkedni. Hogy mégis oly rövidre fogta magát, az arra vezethető vissza, hogy végtelen szerénységében s végtelen előzékenységében úgy vélte, hogy a még utána következő 14 szónokot nem fogja hosszú beszéddel fárasztani s terhelni.

Hogy oly korán távozott, azt ő sajnálhatta a legjobban, de ismervén lojalitását, bizonyára halaszthatatlan körülmény kényszeríthette a távozásra.

Dunántúli.

II.

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

A nagyszerű „Szombat“ című heti ujságban dr. Klár Zoltán barátom megjelent cikke dr. Wallensteinről, sok ezer zsidó érzésű ember óhaját tolmácsolta, mert eltalálták, hogy mi hiányzik a Rombach uccai templom látogatóinak.

Nem régen alkalmam volt pécsi, vezető állásban levő urakkal együtt lenni és szóba került az ő Wallenstein rabbijuk és ugyanolyan szeretettel és elragadtatással beszéltek róla, mint ahogyan hajdan mi dr. Adler Illésről.

ANGOL, FRANCIA URIDIVAT
FEHÉRNEMŰ- ÉS KALAP-
KÜLÖNLEGESSÉGEK

Schulzer és Schwimmer

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 47
TELEFON: 145—99

Én dr Wallenstein rabbit nem ismerem, szerencsém volt azonban elődjét a nagyhirü Istenben boldogult dr. Perls Ármin rabbit ismerni — és aki ezen nagytudásu és kiváló szónokot oly nagy-szerüen tudja helyesíteni, hogy hívei azt mondják, valóságos művészzel tölti be gyönyörü hivatását — egy ilyen főpapra volna szüksége a Rombach templomnak!

Igaza van Klár doktornak, az Izraelita Hitközség ne üzzön személyi kultuszt — érvényesüljön a tehetség! Amint azt Sonnen-thal mondotta: „Beim Theater gibt es am Abend zwischen 7 10 Uhr keine Protektion, da muss die Kunst sprechen.“

Hóditsuk meg dr. Wallenstein Zoltán pécsi rabbit a Rombach uccai templom híveinek!

QUITT LIPÓT.

„A rágcsálók“.

Vass József miniszter bizonyára nem sejtette, hogy a rágcsáló“ a kéhila-életben tenyészik a legjobban. Nem nyíltan támad, csak rágicsál és a fülembé sugja, „mi köze Klár Zoltánnak a hitközségi -élethez, miért adok én helyet az cfajta cikkeknek és kivágják a tromfót, hogy nem látni Klár Zoltánt a zsinagó-gában.“

Nem tudom elégszer ismételni, hogy minden szeriöz oldalról érkezett cikknek helyt adok, még akkor is, ha az enyémmel ellenkező vélemény mellett tör lándzsát. Így a jelen számban is helyt adok egy cikknek, mely ellenkezik az és véleményemmel. A cikk jegyzése „Dunántúl“ és írója egy neves rabbi-nus.

Az és fülembé hiába suttognak, mindenkor örömmel adok helyett *Klár Zoltán* cikkeinek, mert őt írásaiban kizárólag ideális elgondolások irányít-ják.

Mikor *Klár Zoltán Hevesi Ferenc* érdekében irt cikket, akkor ő „betámt“ fiú volt és nem volt semmi kifogás az ő szereplése ellen, most midőn a kettős

KATZER E. udvari szücs

Mólykár elleni megóvás

Letétjegyünkre
bankunk

pénzkölcsönt nyújt

Budapest, VI., Ó-utca 34. Nagymező-utca sarok

megoldás mellett ir, most, mikor helyes érzéssel ösztönösen a nagyszámu fiatal-ságnak, több papot követel, hirtelen erőbe kapnak a „rágcsálók“ és előkerül a lomtárból a rozsdás jelszó: „*Kár Zoltán nem templomjáró!*“

Klár Zoltán magánéletével nem foglalalkozom és így nem is tudom, mennyiben helytálló ez a kifogás, ajánlom azonban ezt a rozsdás érvet a templom padlás helyiségébe — a Genisába — elhelyezni. Mert, ha ezen az alapon akarunk szelektálni, úgy a ma szereplő vezéreket és diszszónókokat kilencven százalék erejéig ki kellene közösíteni a hitközségi élet területéről.

Klár Zoltán közéleti tevékenysége főként olyan téren mozog, mellyel minden dicséretet, minden elismerést megszerez a maga személyének. A foglyok, az elhagyottak, a bajbajutottak, a szegény betegek érdekében száll sikra és mindig eredménnyel. Egy-egy megmozdulása felér egy félévi templombajjárással. Ezen kijelentésemet elsőrangú orthodox korifeusokkal tudom igazolni. Bámulattal figyelem félelmet nem ismerő lelkességét és ügybuzgalmát a szenvedő emberiség érdekében és jó öreg zsargonban csak annyit mondok: „*sein zechüsz soll mir beistehn!*“

Legutóbb cikket irt az „Az Est“-ben az amerikai sebészek ellen. Felszólalásának meg is lesz a hatása és, ha ezzel csak egyetlen egy embert ment meg az életnek, már nagyobb érdemeket szerzett, mint néhány tucat ember együttvéve.

A zsidó dogmatikának egyik jellegzetes és kardinális tétele, hogy az emberélet a legnagyobb kincs, a legnagyobb érték. És aki emberi életek megmentése érdekében serénykedik, annak az elsők közt van helye a zsinagógában és igenis joga van hozzászólni felekezeti kérdések tárgyalásánál, még az esetben is, ha nem templomjáró.

Ecsetvonások Ledermann Mór örökös tag portréjához.

(Budapest Székesfőváros legutóbbi közgyűlése Ledermann Mórt örökös törvényhatósági bizottsági taggá választotta.)

*

Ledermann Mór Budapesen — jobbanmondva Pesten — született, mint egyszerű polgári szülők gyermeke néhány évvel az előtt, hogy Pest, Buda és Óbuda a nagyszerű fejlődésre hivatott Budapest székesfővárossá egyesült. Már mint gyermek láthatta és megfigyelhette az ország szívének első dobbanásait s együtt nőtt fel a fővárossal. 50 éve annak, hogy a gazdasági pályán elindult és 40 éve, hogy önálló céget alapított, melyet ma is, mint a nagykéességü vaszorgalmu és puritán becsületességü kereskedő mintaképen vezet és irányít.

*

A gazdasági tevékenység azonban nem elégíti ki. Ő aki az ujjászületett főváros első generációjához tartozik, résztvesz és részt kér a közéleti munkásságban is. Ritka energiával és munkabírással foglalkozik a közügyekkel, s rövidesen a kispolgárság, elsősorban a kereskedők és iparosok mértékadó vezetője lesz. 25 év előtt választják meg először a törvényhatóság tagjául, s azóta állandóan ott látjuk a főváros közgyűlésén.

*

Közgazdasági és közéleti súlya egyre emelkedik. Tagja lesz a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának, megszervezi az Országos Kereskedő és Iparos Szövetséget, melyet alapítása óta mint elnök vezet. Résztvesz és befolyást gyakorol mindenütt, ahol önzetlen munkára van szükség. Vállal tisztségeket, ha alkotásra nyílik lehetősége, de nem vállal címet, rangot és kitüntetést, melyet nem egyszer kínálnak neki, hanem folyton emelkedő

gazdasági és közéleti pályáján csak egyet ambicionál: hogy igazi polgár legyen, aki megérdemli polgártársai közbecsülését.

*

Nem tartozik a születési és pénzügyi arisztokraciához, de a kommunizmus benne látja a valódi polgári gondolat megtestesülést, s tús gyanánt letartóztatja. Sikerült Bécsbe szökönie, de házait és üzletét elkommunizálják, letétjeit lefoglalják, s ő osztozva az emigránsok keserű kenyerében hittel és bizalommal várja az időt, hogy megkezdhesse az újjáépítés munkáját.

*

Visszatérve a fővárosba legelső feladata az volna, hogy minden erejével üzlete és magánügyeinek érdekeit szolgálja, de ugyanekkor látja, hogy mennyit szenvedett a pesti izraelita hitközség a kommunizmus és az ellenforradalom viharaitól. A hitközség gazdasági ügyeinek rendezésére egész emberre van szükség. S amidőn a közbizalom feléje fordult, Ledermann Mór nem habozik, hogy képességeit és munkaerejét a hitközség szolgálatába állítsa. Gazdasági előjáró lesz, s mint ügyosztályának legszorgalmasabb hivatalnok, nemcsak rendet teremt, hanem olyan intézményekkel is gazdagítja a hitközséget, melyek értéket jelentenek a főváros egész polgársága számára.

*

Ugyanekkor tornyosulnak fel azonban a legsúlyosabb gazdasági nehézségek is a kereskedelem és ipar terén, s Ledermann Mór, mint érdekképviseleti vezérember, módot és időt talál arra is, hogy ezeknek megoldásában résztvegyen. A kereskedelmi és ipari szabadság jelszavát hirdeti a gazdasági megkötöttség idején, s ezt a jelszót igyekszik gyakorlatilag megvalósítani. Számátalan sikeres akciója mellett ő az első, aki indítványt nyújt be a város közgyűlésén a közüzemek leépítésére, s noha ekkor még csak a közgyűlésnek szerény kisebbsége áll mögéje a zsúfolásig megtöltött karzat viharos tapsai dokumentálják, hogy a kispolgárság tömegei az ő oldalán állanak, benne látják jogos érdekeik önzetlen képviselőjét.

*

Alig néhány hónapja felvetődik benne az a gondolat, hogy a kereskedelmi pályára készülő ifjúság számára — különösen pedig a tehetségek számára — meg kell könnyíteni a gyakorlati érvényesülés lehetőségét. Talán saját ifjúságának küzdelmére gondol, amidőn országos tehetségversenyt kezdeményez a kereskedelmi iskolai tanulók számára azzal a céllal, hogy a nyertesek azonnal álláshoz jussanak. Minden áldozatot meghoz a verseny rendezése érdekében, melyet a közoktatásügyi, kereskedelmi, népjóléti ministerek erkölcsi támogatásukban részesítenek. Husz tehetséges fiatalember jut a verseny rendezése által existenciához, egy reményteljes karrier küszöbéhez. Az ifjúság szívében pedig gyökeret ver az az ideális gondolat, hogy érvényesülni nemcsak protekcióval, hanem tehetséggel, tudással és szorgalommal is lehet.

*

50 év a közgazdasági pályán, 25 év a főváros közgyűlési termében telve egy férfielelet közérdekű és idealista alkotásával: íme azok az esetvonások, melyekből Ledermann Mór portréja kialakul.

Örökös taggá való választása ünnepe a pesti polgárságnak és zsidóságnak.

Hallgassanak el az ünneprontók.

Alpha.

Olvasom, . . .

nem olvasom . . . .

Nem olvasom

A hitközségnél igazi nyári szünet az idén nem lesz. Most adták ki az építkezéseket, erős munka indul. Az is megörténhetik, hogy *Eppler* főtitkár tervbe vett nyári karlsbadi utazása elmarad. *Stern Samu* Ostendében üdül, de útközben *br. Kohner Adolffal* együtt Párizsban fontos tanácskozásokat folytattak. Mi célból és minő eredménnyel? . . . , *vederemo*. *Hajdu Marcell* a Margitszigeten fogyasztókúrát tart, de mindennap bejár a Sip utcába és órákon át intézi az elnöki teendőket. *Nagy Andor szintén* a Margitszigeten kúrázik, őhöz kiveszik az aktákat és onnan intézi az ügyeket, hogy ne legyen fennakadás. *Glückstahl Samu* Gasteinban pihen. *Vértés Emil* még fokozottabb mértékben dolgozik, mint télen. Legnyugodtabb nyaralása *Zahler Emilnek* van Lowranában, helyette *Molnár Gyula* intézkedik. *Grauer Vilmos* csak később veszi ki szabadságát. *Kecskeméti Adolf* néha kirándul fiához a gazdaságba, de nem bírja sokáig nélkülözni a sip-utcai és a *Kezsey-féle* levegőt.

A Szentegyletnél, hol tizedrész anynyi munka nincs, mint a hitközségnél, már rég nyári szünet van. A főtitkár-igazgató a Tátrában nyaral családjával, közben néhány hétre Karlsbadba utazott. *Kramer Miksa* Ischl-ben, *Arányi Ignác* Joachimstahlban vakációzik. A minap azt mondja nekem *G. Gusztáv* bátyánk: „Az én

Kramer barátom azt hiszi, hogy nélküle megakad a munka. Ich versichere Sie, a halandóság nem csökken ha *Krámer* távol is van.“

Olvasom

Üzenetváltás a szószékről. A *Zsidó Ujság* megemlítette, hogy *sovüausz* második napján a megbetegedett *dr. Fischer Benjámint* helyett a *rombach-utcai templomban*, a *maszkir-beszédeket* *dr. Hevesi Simon* főrabbi tartotta, kis rövid taliszban, de rendkívül nagy sikerrel: *zokogás* töltötte el a templomot. Ez arra indította *dr. Fischert*, hogy legközelebbi szónoklatában erélyesen kikeljen azok ellen, akik a könnyzacskókra építik a zsidóságot. *Amire természetesen dr. Hevesi Simon* „*Kórach*“ hetiszakaszról tartott elmélkedésében megállapította a *dohány-utcai templomban*, hogy az igazi konzervativizmus nem tekint egyéni szempontokra s személyes célokra, hanem csupán az ügyet tartja szem előtt.“

A fenti esetről a legsajnálatosabb: nem lehet ráfogni, hogy ez légből kapott koholmány. A szertartási ügyosztály bármennyire huzakodik attól, hogy erélyes lépéssel lehetetlenné tegye az *effajta* kiszólásokat, a vége mégis az lesz, hogy erélyes kézzel kigyomlálja a kelevényt. A szószék nem arra való, hogy azt egyéni érvényesülési politikára felhasználják.

Nem olvasom

a fiatal Hevesi programját. Végre is kíváncsian várjuk, miként akarja megvalósítani az új jelzést. „fiatal rabbikat a fiatalságnak.“ Szerintem nem azt kell hangsúlyozni, hogy a rabbi legyen fiatal. A rabbi lehet akár öreg is, de fiatalos hévvel és lelkesedéssel vállalja a fiatalság vezetését, akarja és tudja a fiatalokat megnyerni és megtartani a zsidóság számára. Várjuk a programot. Nem is kell újat kitalálni, ott van a német minta, csak megfelelő tehetség kívánatos a német mintát helyesen lekopirozni. Németországban létezik egy úgynevezett „Schule der jüdischen Jugend“, van ott „Jugendamt“, „Jugendbund“, mely intézmények az iskola és szülői ház vezetésén túl foglalkoznak az ifjúság valláserkölcsei fejlődésével. Németországban már rég felismerték, hogy aki csak a máért él és nem dolgozik a jövő előkészítésében az sem nem zsidó, sem nem keresztény, hanem őskori pogány. A berlini „Jugendarbeit“-nak apostola is van, a zseniális *dr. Prinz*, aki mint szónok a legnagyobbak közül is kiemelkedik és, akinek bevallott és hirdetett életfeladata nem egyéb, mint a fiatalság megmentése és megtartása.

Olvasom

Ignotus gyilkos cikkét *Prof. Ludwig Stein*ről, a *Magyar Hirlapban*. Minden sora igaz. Én megállapításait még jobban tudnám alátámasztani. Bensőbb ismeretségben voltam vele. Már apáink meglehetősen barátságban éltek. De presente cadaverre, inkább egy későbbi időre halasztom. Amit kifogásol nála magyarság szempontjából, ugyanezt el lehet mondani zsidó szempontból nézve is.

Ignotus kifogásolja, hogy a leánya

már nem tanult meg magyarul, de nem említi meg, hogy ez a nevezetes kisasszony még leánykorában lefordította *Herbert Spencer* összes műveit angolból németre.

Járt nálam, mikor Váradra érkezett *Schlauch Lőrincz* biboros látogatására. Én is voltam berni villájában vendégségben. Roppant gazdag volt, a felesége révén mintegy 30 házat örökölt Berlinben. Könyvtára már akkor termekből állott. Külön szobája volt a Judaicának és a Hungaricának. Berni vilája beillett egy grófi kastélynak. Érdekes kisasszony lányának azzal mutatott be: „ez az ur *Kurländer Ráfáel*-nek a fia, akiről nektek oly sűrűn legendákat meséltem.“

Tagadhatatlan, hogy a hiúság praedominált nála, de az is bizonyos, hogy sokat használt a magyarságnak és a zsidóságnak.

Nem olvasom

Dr. Kecskeméti Lipót évtizedek óta tagja a szeminárium vezérlőbizottságának. A trianoni Tisebów óta csak elnézéssel tűrték meg, mint idegen állampolgárt. A minisztériumban nem firtatták és *Kecskeméti* lemondó levelét *Blau Lajos* rektor nem volt hajlandó elintézés végett átvenni. Nagyon helyesen, mert senki sem akarja nélkülözni e fontos pozícióban a magyar zsidóság büszkeségét, *Kecskeméti Lipót*ot. Néhány héttel ez előtt éppen jubileuma előestéjén, *Székely Ferenc* elnök, — hivatkozva bizonyos paragrafusokra — felszólította *Kecskeméti*t, hogy mondjon le. Ez meg is történt. Miért volt ez most olyan sürgős? Erre vagyok kíváncsi. Csak nem akadt valaki, aki felfújva önmagát a *Kecskeméti* tisztjére pályázik? „Mólóaj libaj láaszajsz kén... ut haec audeat facere?“

Olvasom

*Max Reinhardt*ot a berlini kritikusok is ünnepelték jubileuma alkal-

mából. Válaszában Reinhardt a következőket mondta: „Köszönöm Önöknek a néha éles állásfoglalást is, mely nélkül igazi erő nem működhetik.“ Csak nálunk nem szabad kritizálni. A Rabbiság ráhúzza az emberre az „illetéktelen beavatkozás“ vizes lepedőjét. A Vezérigazgató Úr pedig kioktat, hogy „a kritika elveszi a méltóságos urak kedvét és ügybuzgalmát és ennek folytatásaként nem fognak törődni a hitközség és intézményeinek ügyeivel.“

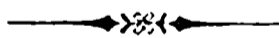
Olvasom

A reálgimnázium értesítőjét, mely intézmény a hitközség legértékesebb aktív tételi közé tartozik. A jól bevált mintaiskola évről-évre izmosodik és hangosan dicséri a patronizáló hitközséget, valamint az elsőrangú tanári kart, melynek élén Goldberger igazgató vezérkedik. Áldást jelent ez az iskola, nemcsak a pesti, — hanem az egész ország zsidósága részére. Aránylag kevés tanórát fordíthatnak a héber nyelv- és tudományra, de ezt pótolja a hagyományos szellem, mely az iskolában uralkodik és ez magyarázza meg a mutatkozó nagy ered-

ményt. Nemcsak kirándulások, de külföldi utazások is rendszeresítve vannak, melynek nevelő hatását nem kell külön kiemelni. Szülői értekezleteket is tartanak, és ezek során Kertész Ármin dr. olyan érdekes beszédet mondott, mit érdemes volna szélesebb körben terjeszteni. Egy mondatát ideiktatom: „Az iskola kötelessége arra kérni a szülőket, hogy az ország mai helyzetén ne essenek kétségbe, bízzanak föltétlenül a mai, szomorú viszonyok megváltozásában és óvakodjanak attól, hogy a ma 18 éves ifjak életpályájának megválasztásánál a mai viszonyokat vegyék alapul.“

Nem olvasom

hogy a pesti izr. hitközség kibérelte az Erzsébet körúti forrásfürdőt és ezzel a hitközségi intézmények eggyel szaporodtak. Hajdu Marcell régi tervét valósította meg, kiépíteni a konzervatív berendezéseket. Csak egy esetben „bóvlizta“ be a hitközséget, még pedig alaposan, és ezt mind-ezideig nem akarja belátni. Előbb vagy utóbb, ez sem maradhat el.

Radion egymaga mos!

Gyártja: **Hutter József szappangyár — Olajipar r. t.**

Budapest, VI., Erzsébet-körút 6.

Telefon: József 461--91, 92, 93, 94.

H I R E K

Dr. Klár Zoltán főorvos urnak

legyen szabad itt felelnem mult heti kedves soraira:

Ön, tisztelt Főorvos Ur a Szombat hasábjain fordult hozzám, hogy most, amikor a zsidókorház betegei számára könyveket kérek a jó emberektől, juttassak e könyvekből a fogházak zsidó rabjai számára is. Ebből az alkalomból mélabusan megemlékezik Ön arról, hogy valamikor szintén lakója volt a Markó uccai fogháznak. Tisztelt Főorvos Ur, Ön akkor sem szorult rá, most pedig utólag még kevésbé szorul rá akár az én vigaszomra, akár másnak a vigaszára. Mégis bátor vagyok felhívni szives figyelmét bölcseink egyik híres tételére, az úgynevezett „jeszürin sel ahava“-ra, mely örök dicsősége a zsidóság magas etikájának és megingathatatlan optimisztikus világnézetének. Ez a kitétel azt akarja mondani, hogy néha a Gondviselés szeretetből zudit az emberre megpróbáltatást, hogy az illető lelke megtisztuljon és alkalmasabb legyen a nemes célok szolgálatára. Ön is bizonyára a fogház kényszerű magányában megtisztulva tett fogadalmat, hogy kijövet onnan, „de profundis“, künn a szabad ég alatt sohasem feledkezik meg a deklasszifikáltak, az elesettek, a támogatásra szoruló sorsáról és minden alkalmat meg fog ragadni, hogy helyzetükön valamelyest enyhítsen.

Szivesen fogom keresni a módját, hogy nemes gondolatát megvalósítsam és a raboknak is jutassunk a könyvekből.

Igaz szeretettel és őszinte tisztelettel:

DR. GRAUER VILMOS,

a hitk. kultuszeliöljárója.

EGY ZSIDÓ NAGYASSZONY HALÁLA.

R. Akiba Schlesinger özvegye meghalt. A megboldogult a Kszáv Szajfer unokája volt és a nagy ősök szellemében vezette a házat. Fiai a tudós József és Adolf a neves Jos. Schlesinger cég főnökei, egyik veje dr. Pollák Joél szerkesztő. Strasser debreceni főrabbi nővérét gyászolja az elhunytban, aki 78 éves kort ért el és egész életén át szegények istápolója és megszorultak segélyezője volt. Óriási részvét mellett temették el. A családi tradícióknak és az elhunyt egyéniségének megfelelően a gyász-

beszédeket csaknem kizárólag a család tagjai tartották. Így két fia, két veje, fivére és unokája, csupa hivott ember.

A BETHLEN-TÉRI TEMPLOM-EGYESÜLET

templomának művészi kifestését Vajda Kálmán a kiváló és a főváros határain túl is elismert színházi festő, s művész vállalta magára. A munkálatokhoz szükséges festékanyagot Sptecq! Alfréd gyáros, Simonyi Albert nagykereskedő, míg a villanyátalakítással járó munkákat Müller Tivadar végzi.

EGY MATRÓNA HALÁLA

Makón a közelmúltban halt meg özvegy Salzer Jakabné, egy kilencvenhat esztendőös matróna, akinek ősei az első zsidók között voltak, akik Makón letelepedtek.

Megboldogult férje Salzer Jakab, ki 1915-ben halt meg, a híres, nagytudású pozsonyi főrabbi Chaszam Szófer egyik első és kedvelt tanítványa volt és annak idején a nagy czadiktól nyerte e hatóráját.

Salzer Jakabot a Jeruzsálemben élő magyar zsidók tiszteletbeli gabbejükká választották meg, mely tisztséget egész élete végéig viselte.

Salzer Jakab a makói chevra kadijának 35 éven át elnökhelyettese volt.

Özvegy Salzer Jakabné igen jótékony asszony volt, kinek házában sok szegény ember kapott ingyen ebédet.

Dr. Kecskeméti Ármin makói főrabbi költői szépségű beszédben méltatta az elhunyt asszony szép és nemes életét, ki példás, gyönyörű családi életet élt, amelyben otthon volt a zsidó szellem és a zsidó szív.

Halála nagy és előkelő rokonságot döntött gyászba, közte fiát Nádas Lipót budapesti bankigazgatót, öcsét Krausz M. Hermant Makó város törvényhatóságának képviselőtestületének tagját és Csanád vármegye bizottságának képv. tagját, úgyszintén hugát özvegy Neumann Józsefnét, kinek férje a Makói Hírlap 1848-as függetlenségi lapnak kiadója volt 50 éven keresztül.

(B. F.)

Szerkesztőség és kiadóhival:
V., Lipót-körút 21. Tel; 175-47.

DR. BREUER SALAMON BESZÉDEI (J. Kaufman Verlag)

A frankfurti híres rabbi stilisztikai és retorikai remeklései ezek a beszédek és ennek külön érdekességét fokozza, hogy szerzőjük egy orthodox rabbi. Breuer a régi csapáson indult, mint pozsonyi bócher kezdte, majd alapos német műveltségét sajátította el, később méltó követője és utódja lett apósának és elődjének, a nagy S.R. Hirschnek. Én ezeknek a beszédeknek nagy részét, — mikor még tanítványa voltam Pápán — ismerem és hallottam a szószékről. A könyv így is érdekes és ajánlatos, noha a szóbeli előadás varázsát nélkülözi.

ÜNNEPÉLY A GYERMEK- TELEPEN,

Az Izr. Szün. Gyermektelep Egyesület diósjenői telepén f. évi július 20-án fényes ünnepély keretében leplezték le Blücher Józsefnek, az egyesület alapítójának arcképét. Az avatóbeszédet dr. Grauer Vilmos elnök mondta. Utána dr. Hevesi Ferencz méltatta az Egyesület fontosságát és az elért nagy eredményekét, Galambos Jenő ügyvezető-igazgató az Egyesület nevében üdvözölte a megjelenteket és köszönetét fejezte ki, hogy eljöttek Diósjenőre, hogy személyesen is lássák, miként működik az Egyesület.

Szerkesztésért és kiadásért
Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE felel.:
BUDAPEST, V., Lipót-körút 21

Kassay Arnold nyomdája
Budapest, I., Bicskei-u. 8.

K ö z g a z d a s á g

GYÖR-SOPRON-ÉBENFÜRTI VA-SUT. Fél évszázada fennálló magyar vasuttársaság, nemzetközi viszonylatban is egyik legimpozánsabb vasutvállalatunk, amelynek vagyontételei elérik a 40 millió P-t. Hatalmas személy és etheráru forgalmat bonyolít le kb. 500 km-es hosszú kitevő 8 vasutvonalain, majdnem 1.000 kocsiával, amely szám tekintélyes mennyiséget reprezentál lokomotivokban, személy- és teherkocsikban, valamint hóékékben és motoroskocsikban. Ezt a vasutvállalatot egy igen értékes és kiválóságban nagyra tartott gazdasági szaktekintélyünk: *Haich Károly* udvari tanácsos irányítja.

DISCONTÓ BANK. A Belvárosi Takarékpénztár alapításában két évtized óta fennálló pénzügyintézet, amely nemrégiben, egy szerencsésen megoldott újjászervezési processzuson esett át, úgyhogy ma kitünően szervezett hitelintézetté vált. Az intézet a gazdasági viszonyok diktálta tennivalóknak ma már elsőrendűen tud megfelelni, úgyannyira, hogy a 140.000 pengő részvénytőkéjű intézet eredményes működést tud kifejteni. Az intézetet a gazdasági életben tehetsége folytán méltán sokrabecsült *Hajdú Lajos* irányítja, aki működésével az intézet további fejlődésének legfőbb garanciája.

MAGYAR KÖZTISZTVISELŐK FOGYASZTÁSI, TERMELOŐ ÉS ÉRTÉKE-SITŐ SZÖVETKEZETE. Az 1893-ban alakult szövetkezet célja, a köztisztviselők társadalomnak minden közszükségleti cikkekkel való olcsó ellátása és e célból való beszerzése.

sával saját tőkái meghaladják a 20 millió pengőt.

A legkitünőbbben megszervezett szövetkezeti szervezet még kb. 50-60 ezer tagot és a város forgalmas pontjain elhelyezett 44 árudát tart fenn. Ezek az árudák egyébként a tisztviselő társadalom és a középosztály népszerű és felkapott beszerzési forrásai. A szövetkezet állandóan további hatalmas méretekben fejlődik, ami *Tarján Vilmos* vezérigazgató kitünő működésének és legszemélyesebb érdemeinek tudható be.

A PHÖNIX ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG június 30-án tartotta 47-ik rendes közgyűlését. A társaság az 1929. évben 496.178.873 pengő tőkére szóló új életbiztosítást kötött. A biztosítási állomány 1929 végén 1.769.036.000 pengőt tett ki és az ideig közgyűlés napjáig 1980 millió pengőre, azaz a háború előtti állomány aranyértékének több mint hétszeresére emelkedett. Az életbiztosítási díjbevétel 84.442.697.- pengő volt, a biztosítottaknak, illetve hátramaradottjainak 24.680.750 pengőt fizetett ki a társaság. A technikai tartalékok 1929 végéig 45.512.395 pengővel 219.910.754 pengőre, a társaság összes garanciális alapja 240.321.851 pengőre emelkedtek.

A társaságnak Magyarországon, Ausztriában, Németországban, Belgiumban, Franciaországban, Olaszországban, Csehszlovákiában, Jugoszláviában, Lengyelországban és Bulgáriában összesen 80 ingatlana van, amelyek együttesen 45.380'000 pengővel szerepelnek a mérlegben.

Berger László

Kóser húscsarnoka

Budapest, VII., Kisdiófa-u. 13. Telefon: J. 401-12

Állandóan trissvágású kóserborjú-birka
és elsőrangú hízlati marhahúsok
ALAPITTATOTT: 1873-BAN